

*Буравченкова Світлана Борисівна, к. іст. н., професор,
Національний університет харчових технологій,
Курас Артем Іванович, к. політ. н.,
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса
НАН України*

РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЗОВНІШНЬОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ

Тероризм, кібертероризм, піратство сьогодні є глобальними загрозами, які можуть впливати на стан національної безпеки України. Хоча, більша загроза полягає в невігідному геополітичному розташуванні держави – находячись між НАТО та ОДКБ, Україна є ареною зіткнення геополітичних інтересів США та Росії.

Із перших днів відродження Української держави у 1991 р. перед нею постав складний геополітичний вибір. Проголошений на початку 1990-х рр. офіційний курс передбачає інтеграцію держави до Європейського співтовариства, однак членство України в ЄС та НАТО на сьогодні з урахуванням низки факторів є малоімовірним. За період незалежності політика позаблоковості набувала різних змістовних наповнень: на початку 1990-х рр. вона використовувалась для дистанціювання від Російської Федерації, а наприкінці 1990-х – у 2000-х рр. – стала механізмом для наближення до ЄС і насамперед – НАТО.

Закон України «Про основи національної безпеки» визначив ймовірні загрози у зовнішньополітичній сфері, якими стали:

1. посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, територіальні претензії з боку інших держав;
2. спроби втручання у внутрішні справи України з боку інших держав;
3. воєнно-політична нестабільність, регіональні та локальні війни (конфлікти) в різних регіонах світу, насамперед поблизу кордонів України;
4. розвідувально-підривна діяльність іноземних спеціальних служб;
5. загроза посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян;
6. злочинна діяльність проти миру і безпеки людства, насамперед поширення міжнародного тероризму;
7. загроза використання з терористичною метою ядерних та інших об'єктів на території України;
8. можливість незаконного ввезення в країну зброї, боєприпасів, вибухових речовин і засобів масового ураження, радіоактивних і наркотичних засобів;
9. спроби створення і функціонування незаконних воєнізованих збройних формувань та намагання використати в інтересах певних сил діяльність військових формувань і правоохоронних органів держави;

10. прояви сепаратизму, намагання автономізації за етнічною ознакою окремих регіонів України [1].

Водночас у Стратегії національної безпеки України [4] визначено пріоритети у виборі й реалізації інтеграційних стратегій. «Захист найвагоміших здобутків України потребує чіткої визначеності держави у стратегічних пріоритетах та цілях, які мають відповідати викликам і загрозам ХХІ століття, її взаємодії з сучасними системами міжнародної і регіональної безпеки» [2], – йдеться у документі.

Попри законодавчо визначений курс на європейську і євроатлантичну інтеграцію, у країні продовжуються дискусії щодо зовнішньополітичного курсу нашої держави, суть яких зводиться до: 1) збереження позаблокового та/або набуття нейтрального статусу; 2) поглиблення рівня партнерства з НАТО та ЄС у сфері безпеки і оборони.

Відсутність консенсусу провідних політичних сил посилила невизначеність у нормативно-правовому забезпеченні зовнішньої політики, закріпленні на законодавчому рівні пріоритетів зовнішньополітичного курсу держави. Зазначені пріоритети були визначені в документі «Основні напрями зовнішньої політики України» [2] та згодом конкретизовані у Законі України від 19.06.2003 р. № 964-IV «Про основи національної безпеки України» [1] та інших державних актах, зокрема Воєнній доктрині України [3]. Основою зовнішньої політики України ці документи визначали, як уже зазначалося, європейську та євроатлантичну інтеграцію.

Основний лейтмотив окреслених законопроектів зводився до декількох тезисів. По-перше, зовнішня політика Української держави має забезпечувати надійні зовнішні гарантії національної безпеки, суверенітету та територіальною цілісності держави. По-друге, дії влади на світовій арені мають бути зосереджені на створенні комплексної ефективної системи захисту прав українських громадян за кордоном. По-третє, зовнішня політика має максимально сприяти розвитку національної економіки, забезпечувати гідне місце України в міжнародному розподілі праці, сприяти просуванню інтересів національних виборників на світових ринках. І нарешті – дії України на зовнішньополітичній арені мають бути послідовними та прогнозованими.

На сьогодні існують дві точки зору стосовно шляхів забезпечення національної безпеки України у зовнішньополітичній сфері. Перша – за збереження позаблокового статусу; друга – вступ до однієї з організацій колективної безпеки. Зараз головою держави затверджена нова військова доктрина, яка визначає Росію як головного супротивника України. Залишаючи без оцінок дане визначення, поставимо просте і закономірне питання: як це може допомогти реалізації Мінських угод, які відразу після своєї появи були підтримані Радою Безпеки ООН у тому ж лютому 2015 року? Майбутнє покаже...

Упродовж 1990-х рр. українські інтеграційні процеси спрямовувалися здебільшого на налагодження відносин з Європою. У 1991 р. Україна приєдналася до Ради Північно-Атлантичного співробітництва (із 1997р. – Рада

євроатлантичного партнерства). У 1994р. Україна приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру» (ПЗН). Згодом офіційні відносини України та НАТО регулювала Хартія про особливе партнерство, підписана 9 липня 1997 р. та доповнена у 2009 р. Однак інтеграційні заходи української влади, спрямовані на підвищення рівня національної безпеки держав, здійснювалися в «ручному режимі». Не був налагоджений ефективний громадський контроль над діями власних інституцій. Внаслідок цього дії влади на світовій арені не мали бажаного ефекту, задекларовані зовнішньополітичні цілі не були досягнуті.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.

2. Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 р. № 3360-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 37. – Ст. 379.

3. Указ Президента України «Про Воєнну доктрину України» від 15 червня 2004 р. № 648/2004 [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/648/2004>.

4. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 // [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: zakon5.rada.gov.ua/laws/show/105/2007.

*Вакарчук Катерина Василівна, к. політ. н., доцент,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечнікова*

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ : ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що за останні двісті років – нетривалий з історичного погляду період – право на місцеве самоврядування отримало нормативно-правову фіксацію в більшості країн світу, що сприяло виокремленню місцевого самоврядування як локальної системи самоорганізації та народовладдя, як інституту публічної влади в державі. Історичні, соціокультурні, географічні та інші чинники обумовили розмаїття сучасних систем самоврядування та особливості їх функціонування в межах загальнонаціональних територіально-політичних систем. Інститут місцевого самоврядування в кожній країні має специфіку взаємодії з інститутом держави, що обумовлено оригінальною соціально-політичною традицією.